

Kartläggning av utbildningsmaterial inom djurskydd för naturbruksprogrammet

*Mapping of animal welfare education material at high school
level*

Hanna Abrahamsson

Uppsala 2018

Etologi och djurskydd – Kandidatprogram

Foto: Abrahamsson, J.

Kartläggning av utbildningsmaterial inom djurskydd för naturbruksprogrammet

Mapping of animal welfare education material at high school level

Hanna Abrahamsson

Studentarbete 736, Uppsala 2018

**Självständigt arbete i biologi, EX0520, 15 hp, G2E
Etologi och djurskydd – Kandidatprogram**

Handledare: Linda Keeling, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för husdjurens miljö och hälsa

Biträdande handledare: Anna Rosén, Tenhults Naturbruksgymnasium

Examinator: Maria Andersson, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för husdjurens miljö och hälsa

Nyckelord: djurskydd, utbildningsmaterial, läromedel, naturbruksprogrammet

Serie: Studentarbete/Sveriges lantbruksuniversitet
Institutionen för husdjurens miljö och hälsa
nr. 736, ISSN 1652-280X

Sveriges lantbruksuniversitet
Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap
Institutionen för husdjurens miljö och hälsa

I denna serie publiceras olika typer av studentarbeten, bl.a. examensarbeten, vanligtvis omfattande 7,5-30 hp. Studentarbeten ingår som en obligatorisk del i olika program och syftar till att under handledning ge den studerande träning i att självständigt och på ett vetenskapligt sätt lösa en uppgift. Arbetenas innehåll, resultat och slutsatser bör således bedömas mot denna bakgrund.

Innehållsförteckning

ABSTRACT	2
1. INLEDNING	2
1.1. BAKGRUND	2
1.2. DJURSKYDD I SAMHÄLLET	2
1.3. DJURSKYDD I SKOLAN	3
2. SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	4
3. MATERIAL OCH METOD	4
4. RESULTAT	5
4.1. MATERIALEN SOM ANVÄNTS VID UNDERVISNINGEN	6
4.2. HUR FUNGERAR MATERIALEN?	6
4.3. INFORMANTERNAS FÖRSLAG TILL FÖRBÄTTRINGAR	8
4.4. BEDÖMNINGAR AV MATERIALEN	9
4.4.1. Djurskyddsbestämmelser och texter om dessa	9
4.4.2. Egna uppgifter	12
4.5. HUR MATCHAR MATERIAL MED BEHOV?	12
5. DISKUSSION	14
5.1. VAD SÄGER SKOLVERKET?	14
5.2. DJURSKYDDSUUNDERVISNING I ANDRA LÄNDER	14
5.3. DISKUSSION KRING LITTERATUREN	15
5.4. METODDISKUSSION	16
5.5. TILLÄMPNING	16
5.6. FRAMTIDA FORSKNING	17
5.7. SLUTSATS	18
6. POPULÄRVETENSKAPLIG SAMMANFATTNING	18
7. TACK	19
8. REFERENSER	20
9. BILAGA	23
BREV TILL NATURBRUKSGYMNASIER I SVERIGE	23

Abstract

According to the European Commission, 90 % of the European citizen find animal welfare to be important. Consumers of animal products want to know about animal welfare so that they can make conscious choices. Unfortunately, the knowledge is too low even if people are interested and there are other aspects such as emotions, culture and social status behind what they purchase. The public is becoming more aware of animal welfare and the community interest is increasing. This means that demand for animal welfare education material for natural resource use program at high school level also increases.

The aim of this study was to map animal welfare education material for natural resource use program at high school level. This was done by sending emails with questions to teachers who teach animal welfare at high school level. The questions asked was what type of education material the teachers use, how it works and if they had any suggestions for improvement. Results showed that the materials used to the greatest extent was the website and folders, both from the Swedish Board of Agriculture, the Animal Welfare Act and tasks made by teachers. These materials work quite well, but they are not tailored to the target audience according to the informants. The informants identified a need for materials that are easier to read and with explanatory pictures. The results also showed that the clarity of animal welfare in curricula is lacking in natural resource use program.

In summary, the materials that are used today have according to the assessment, a scientific base and they can be considered objective. But they are not specifically adapted to serve as education material. Further investigation is proposed about how an education material should be designed and then it may be relevant to develop an animal welfare education material.

1. Inledning

1.1. Bakgrund

Det sägs att vi i Sverige ska vara stolta över våra utbildningar inom djurskydd, både inom högskoleprogrammen och på naturbruksgymnasierna. Samhällsintresset kring djurskydd ökar, vilket leder till att efterfrågan på objektiva utbildningsmaterial också blir större. Med detta arbete är förhoppningen att kunna visa på vilka delar i materialen som är bra, men även komma fram till var det finns luckor och vilka delar som skulle behöva utvecklas för att möta det behov som finns. Idag kan djurskyddsbegreppet vara laddat i många sammanhang. Många elever förknippar ordet djurskydd med nitiska djurskyddsinspektörer och djurrättsaktivister (K. Jakobsson, Husdjurslärare, personligt meddelande, 9 april 2018). Förhoppningen är att begreppet djurskydd kan få en bättre klang om elever och allmänhet får en bra utbildning i ämnet. Fokus i kartläggningen kommer att ligga på utbildningsmaterial som används på naturbruksprogrammet.

1.2. Djurskydd i samhället

Hur viktigt är djurskydd i dagens samhälle? Enligt Europeiska Kommissionen (2016) tycker över 90 % av EU-medborgare att det är viktigt att det finns ett gott djurskydd för

produktionsdjuren. I Sverige svarade 99 % att djurskydd var viktigt. Att djurskydd blir viktigare för allt fler i Sverige kan man se på flera sätt. Djurskydd har fått mer plats i media, bland annat genom olika tv-program om djurskyddsinspektörer och andra djurskyddare. Intresset visar sig också genom att efterfrågan och försäljning av ekologiska livsmedel ökar (Svenska Pig, 2016).

Vi som bor i EU har ett stort intresse för djurskydd och för välbefinnande hos djur och vill som konsumenter kunna göra mer medvetna val (Europaparlamentet, 2015). Allmänhetens bristande kunskap kring djurskydd leder till att när man som konsument gör val, är det inte i första hand kunskap som ligger bakom vad som hamnar i kundvagnen. Istället är det andra aspekter som kultur, social status och känslor som styr (Food Chain Evaluation Consortium (FCEC), 2009). Intresse och engagemang finns men kunskap hos allmänheten är idag för liten (Europeiska Kommissionen, 2012).

1.3. Djurskydd i skolan

Redan 1929 väcktes tanken om att låta skolan ha en roll i att sprida kunskap om djurskydd. Lemberg (1929) menade att även om staten genom lagar och författningar nu skulle verka för att djuren skulle skyddas, kunde inte detta i sig självt åstadkomma allt. Detta eftersom det i flera fall bevisligen var på grund av bristande kunskap och försummad uppfostran som förbrytelser emot djuren skedde. Därför borde skolan, som uppfostrar nästa generation, få uppgiften att väcka och utveckla hos ungdomarna en moralisk kunskap, känsla och vilja gentemot djuren. Kunskap skulle spridas både i hemmet och i skolan och barnen skulle få tillfälle att praktiskt utföra djurskydd och djurvård (Lemberg, 1929).

Trots att det snart är hundra år sedan detta skrevs har vi inte kommit så mycket längre inom detta område. Det finns en efterfrågan från lärare på lättanvända, objektiva utbildningsmaterial inom området djurskydd och även kommissionen efterfrågar att allmänheten ska få lämplig information för att kunskapen ska spridas i samhället (Europeiska Kommissionen, 2012; A. Blixt, gymnasielärare, personligt meddelande, 3 april 2018). United Nations Development Programme (UNDP) arbetar bland annat för att minska ojämlikheter och orättvisor i världen, detta genom att förbinda sig till 17 globala mål (Globala målen, 2015). Att säkerställa utbildning som är av god kvalitet och som främjar livslångt lärande är väsentligt då det fjärde av de globala målen är God utbildning för alla (Globala målen, 2015). Därför är det konstigt att det inte finns mer riktlinjer för vad som ska ingå i djurskyddsutbildning på naturbruksgymnasierna.

I en rapport från Institute for Food and Agriculture Research and Technology (IRTA) (2016) där de studerat utbildning och information kring djurskydd presenteras att djurskydd och relaterade ämnen inte finns omnämnda i alla gymnasieprogramens läroplaner. Enligt rapporten är det vanligt att lärare på eget initiativ tar upp djurskydd och liknande ämnen (IRTA, 2016). World Animal Protection (2018) uppmärksammar också frånvaron av djurskydd i läroplanen för gymnasiet och poängterar att det i vissa gymnasiekurser diskuteras kring djurvälstånd och djurvård, men att det saknas lagstiftning kring djurskyddsutbildning.

I naturbruksprogrammets ämnesplan för ämnet Djur står det skrivet att eleverna ska få

förutsättningar att utveckla kunskaper om lagar och andra bestämmelser som rör djurhållning. Att det inte finns tydligare riktlinjer i kursplanen kan skapa problem då kunskapsnivåerna mellan elever på olika skolor kan variera stort. Trots att riktlinjerna i kursplanerna inte är utförliga och tydliga, anser EU att det även idag är viktigt för barn och ungdomar att få kunskap om djurskydd, detta för att öka medvetenheten och respekten för djur och deras behov (Europeiska Kommissionen, 2012).

2. Syfte och frågeställningar

Syftet med studien var att kartlägga utbildningsmaterialet som används inom djurskyddsundervisning för ungdomar i åldrarna 16 till 19 år på gymnasiets naturbruksprogram.

Frågeställningar:

1. Vilket utbildningsmaterial inom djurskydd använder naturbruksprogrammen på olika skolor i Sverige?
2. Hur bra är materialet som finns?
3. Hur matchar materialet som används med upplevt behov?
4. Vilket är skolverkets officiella krav?

3. Material och metod

För att kunna svara på frågeställningarna som ställts upp kontaktades fyra naturbruksgymnasier den 27 mars 2018 i en pilotstudie via mail eller telefon och till dem ställdes fyra frågor. I mailet fanns även en förklaring vad denna studie handlade om och vad syftet var (bilaga 1). Frågorna som ställdes löd:

1. Vad använder Ni för material eller läromedel i djurskyddsundervisningen idag?
2. Hur fungerar det?
3. Vad skulle Ni önska att ett material skulle innehålla? Saknar Ni något?
4. Finns det något annat Ni vill ta upp som Ni anser skulle vara relevant för mitt arbete?

Efter pilotstudien kontaktades den 5 april 2018, 41 naturbruksgymnasier i Sverige som har djurutbildningar, via mail med beskrivning av arbetet och syftet samt ställde samma frågor om materialet de använder (bilaga 1). Naturbruksgymnasierna valdes ut från hemsidan för Naturbruksskolornas Förening samt hemsidan LantbruksNet (Naturbruksskolornas Förening, 2018; LantbruksNet, 2018). Detta för att få med alla naturbruksgymnasier med djurutbildning, även de som inte var medlemmar i Naturbruksskolornas Förening. Det nämndes inget datum för en sista svarsdag utan alla svar som kom in togs med i resultatet.

Den 18 Maj 2018 kontaktades fler informanter via telefon eftersom det endast kommit in 12 svar vid denna tidpunkt och det skickades även ett påminnelsemail. Efter detta kom ytterligare fyra svar.

Svarsmaterialet som informanterna skickade in analyserades genom kvalitativ innehållsanalys (Lundman & Hällgren Granheim, 2008). Resultaten delades upp i domänerna användbarhet samt förslag till förbättringar. Ur analysen kategoriserades svaren utefter tre koder eller etiketter som identifierats och resultaten sammanställdes i en beskrivande text.

En bedömning av materialen som informanterna använde gjordes genom att titta på särskilda kriterier. Kriterierna var anpassning till målgruppen, objektivitet och vetenskaplighet. Efter bedömningen av materialen undersöktes, bedömdes och jämfördes hur materialen som används av naturbruksgymnasierna matchade med behovet som informanterna upplevde utifrån de kriterier som satts upp.

4. Resultat

Svar kom in från 16 lärare som undervisade i djurskydd på naturbruksgymnasium. 15 olika material och metoder som använts i djurskyddsundervisningen uppgavs av informanterna (Fig. 1). Resultaten presenteras utefter frågorna som ställdes till informanterna, som var vilka material som använts vid undervisningen, hur materialen fungerar och informanternas förslag till förbättringar. Därefter följer min bedömning av materialen som används samt hur materialen matchar med informanternas upplevda behov.

4.1. Materialen som använts vid undervisningen

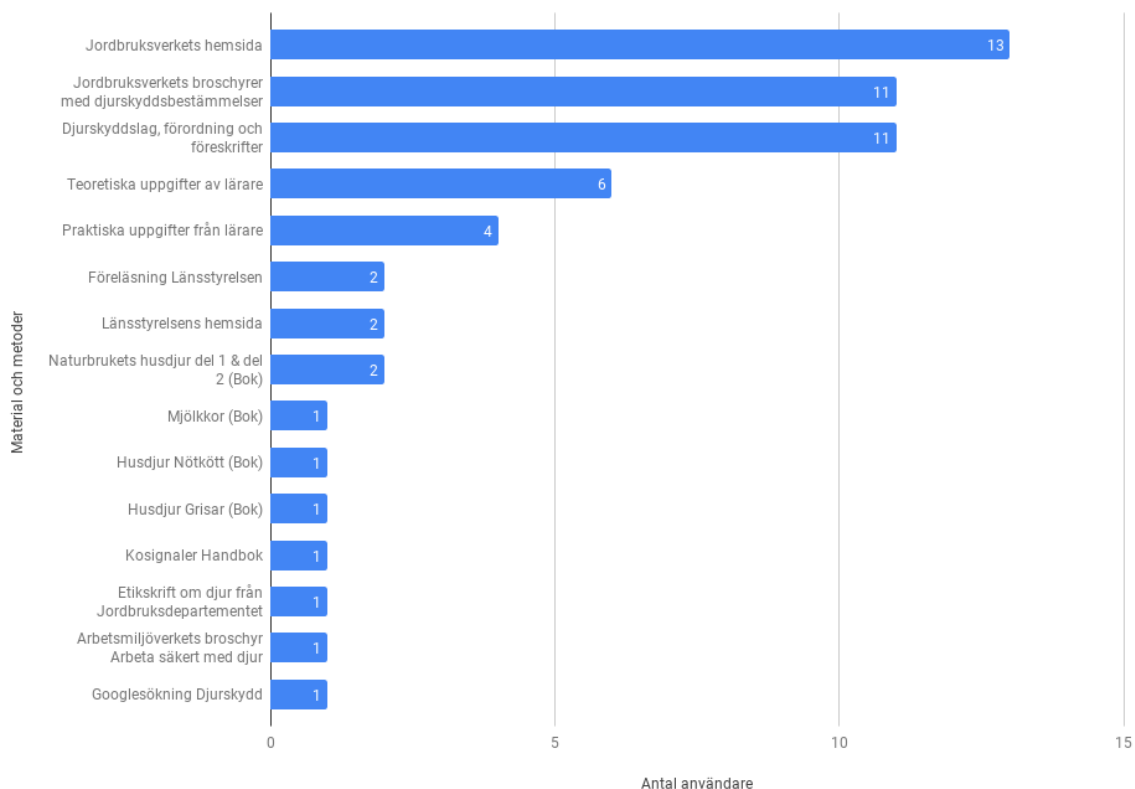

Fig. 1: Figur 1 beskriver vilka material informanterna använder i djurskyddsundervisningen.

4.2. Hur fungerar materialen?

Nedan följer en beskrivning om hur informanterna upplevde att materialen de använde fungerade. Materialen är uppdelade i grupper efter vilken typ av material det är. Grupp 1 tar upp Djurskyddslagen, förordningen och föreskrifterna samt Jordbruksverkets hemsida och Jordbruksverkets broschyrer om djurskyddsbestämmelser för lantbrukets djur. Grupp 2 tar upp hur de böcker som informanterna använde sig av fungerade. Grupp 3 beskriver hur informanterna upplevde att uppgifterna de själva gör fungerade och grupp 4 tar upp material från internet och andra skrifter och hur de enligt informanterna fungerade.

Grupp 1. Djurskyddsbestämmelser och texter om dessa

Jordbruksverkets hemsida (Jordbruksverket, 2018b), Jordbruksverkets broschyrer om djurskyddsbestämmelser för lantbrukets djur (Jordbruksinformation 2018–6; Jordbruksinformation 2018–5; Jordbruksinformation 2018–4; Jordbruksinformation 2014–2) och Djurskyddslagen (Djurskyddslagen, 1998:534), förordningen (Djurskyddsförordning 1988:539) och föreskrifterna (Jordbruksverket 2018c) användes i stor utsträckning av informanterna (Figur 1). Det beskrevs av informanterna vara svårt att hitta på

Jordbruksverkets hemsida och att det saknades information där. Det nämndes att hemsidan var bra eftersom informationen förmodas vara uppdaterad och att det var en viktig del i undervisningen att eleverna får lära sig att själva hitta aktuell information. *”Eftersom det hela tiden uppdateras med nya lagar och föreskrifter så måste eleverna lära sig att hitta uppdaterat material på hemsidan och inte bara förlita sig på en skolbok”* (informant 2). Åtta av informanterna upplevde att lagen var svår att förstå, svår att hitta i, tungläst och att lärarna behövde sortera för att underlätta för eleverna. Däremot upplevdes att föreskrifterna hade ett lättare språk samt att texterna på Jordbruksverkets hemsida var mer lättläst. Överlag var upplevelsen att dessa material fungerade bra.

Grupp 2. Böcker

Böcker som användes i undervisningen var Naturbrukets husdjur del 1 (Lärn-Nilsson *et al.*, 2005) & Naturbrukets husdjur del 2 (Lärn-Nilsson, 2006), Mjölkkor (Nilsson, 2017), Husdjur Nötkött (Hessle *et al.*, 2010), Husdjur Grisar (Ewing, 2011) och Kosignaler Handbok (Hulsen, 2015) (Figur 1). Upplevelsen av dessa böcker var enligt informanterna att böckerna inte använder sig av begreppet djurskydd utan istället behandlar ämnet god djurhållning allmänt. Det kan vara svårt att få aktuell information vid användning av böcker i undervisningen. *”Det fungerar sådär. Den blå boken (Naturbrukets husdjur del 1) är gammal och inte uppdaterad.”* (informant 8). *”Det finns ju böcker, Nötkött och Mjölkkor som nämner lagstiftning men man är lite tveksam till att använda dem eftersom de inte är uppdaterade.”* (informant 13).

Grupp 3. Egna uppgifter

Flera informanter använde sig av uppgifter de själva gjort (Figur 1). Det var teoretiska uppgifter som att ta reda på särskilda bestämmelser om ett visst djurslag i djurskyddslagen och föreskrifterna. Det gjordes också praktiska övningar som exempelvis att kontrollera att djuren som används i undervisningen hade godkända storlekar på burar. Upplevelsen var att uppgifterna fungerade bra i undervisningen och att det var ett bra sätt för eleverna att lära sig. Flera av informanterna nämner att det var tidskrävande att som lärare komma på egna uppgifter till eleverna. *”Det blir väldigt mycket arbete och tar mycket tid för oss lärare att skriva frågor och komma på uppgifter”* (informant 9).

Grupp 4. Internet och skrifter

I undervisningen användes en skrift om etik i samband med djur från Jordbruksdepartementet 2003, denna skrift har jag inte lyckats hitta och därför inte kunnat lägga in en referens. Det kan bero på att den utkom för 15 år sedan. Skriften Arbetsmiljöverkets broschyr Arbeta säkert med djur användes av en informant (Arbetsmiljöverket, 2017). Information från respektive Länsstyrelses hemsida användes och även sökmotorn Google användes för att hitta undervisningsmaterial. *”Ibland kan det vara svårt att veta hur mycket material som ska tas med då alla lärare tolkar kursplanen olika”* (informant 8).

4.3. Informanternas förslag till förbättringar

Informanterna fick frågan vad de skulle önska av ett utbildningsmaterial för djurskyddsundervisning. Många förslag kom in och många hade liknande uppfattning om vad som saknades. Tre olika koder, språk, uppgifter och undervisningsmaterial visade sig vara viktiga för informanterna när de fick föreslå förbättringar och utefter dessa koder presenteras resultaten.

Språk

Många informanter påpekade att språket behövde bli enklare, mer förståeligt och lättsmält i materialen. Flera informanter efterfrågade ett material som var mer lättläst och som innehöll mycket bilder. *"Bilder är ett fantastiskt hjälpmedel, eleven kommer ihåg en bild bättre än en text"* (informant 8). Det föreslogs att en lättläst handbok i hur man tolkar föreskrifterna och hur man jobbar i dem skulle vara bra, någon föreslår en uppdatering av nuvarande djurskyddshandbok (Jeppsson, 1995). Det efterfrågades inlästa material och filmmaterial och förslag på ett datorspel fanns med bland informanternas svar. *"Tänk om någon kunde tillverka ett webbverktyg, interaktivt för lärande som ett dataspel där man kommer vidare till olika nivåer och så får kunskaper om alla djurslag"* (informant 3). Språket var av stor vikt för många av informanterna vilket visades genom att stor del av kommentarerna handlade om språk. Att broschyrerna från Jordbruksverket och texterna på Jordbruksverkets hemsida var lättlästa fick många positiva kommentarer. Samtidigt påpekade hälften av informanterna att lagtexterna hade ett svårt språk och var tungläst och de efterfrågade då texter som var mer språkligt anpassade för målgruppen.

Uppgifter

En tydlig efterfrågan på färdigskrivna frågor och uppgifter att använda i undervisningen uppmärksammades. Att skolorna kunde få använda samma material och genom det ge alla elever samma kunskaper och möjligheter. *"Blir mycket material man måste hitta själv och beroende på vilken yrkeskunskap man har så kan det bli väldigt riktat till specifika djurslag. Detta leder till att vissa elever får lära sig väldigt mycket om lantbruksdjur medan andra kanske bara får lära sig om hundar."* (informant 1). Diskussions- och värderingsfrågor samt etiska dilemman önskades av informanterna. Ett annat önskemål som lyftes var uppgifter och inläsningsmaterial som byggde på varandra då djurskydd togs upp i flera kurser.

Undervisningsmaterial

Flera informanter föreslog att det skulle finnas ett utbildningsmaterial som är uppdelat på de olika djurslagen. *"Sen skulle det kanske kunna vara en del där varje djur inom naturbruksdjuren, häst och sällskapsdjur hade haft de regler som rörde sin djurhållning från byggnader till skötsel under ett år med djuret..."* (informant 11). Ett förslag om en vägledning för nystart av verksamhet och vilka bestämmelser som gäller uppdelat på djurslag presenterades.

Mer material att arbeta med efterfrågades och tips och råd i djurskyddsundervisningen. Det behövdes inte bara informationsmaterial om djurskydd utan det saknades material som är utformat för undervisning inom ämnet. Information kring lagstiftningsprocessen och konsekvenser av att inte följa lagen önskades av två informanter. Två av informanterna

kommenterade att det skulle underlätta med ett undervisningsmaterial att utgå ifrån för att kvalitetssäkra och säkerställa att alla elever som läser naturbruksprogrammet i Sverige får likvärdiga kunskaper. Det efterfrågas också ett samarbete och en kommunikation mellan naturbruksgymnasium för att få inspiration kring vad för material som fungerar bra i undervisningen. ”Hur jobbar de andra skolorna?” (informant 14). Det efterfrågas lättillgänglig information kring hur andra länder håller djur och vad djurskyddsbestämmelser ligger på för nivå i andra länder. För att kunna följa med i debatter kring klimatfrågor och diskutera varför kött från Sverige är dyrare, vad som egentligen skiljer svenskt kött från utländskt behövs kunskaper kring hur andra länders djurskyddslagstiftningar ser ut.

4.4. Bedömningar av materialen

Nedan följer en bedömning av de material som skolorna i största utsträckning använder sig av och som är mest relevanta. Bedömning av böckerna som används i undervisningen har inte gjorts, på grund av att dessa böcker inte tar upp ämnet djurskydd och därför inte är relevanta inom djurskyddsundervisningen. Inte heller skrifterna om arbetsmiljö eller etik har tagits med i bedömningen eftersom de, även om ämnena i sig är viktiga, inte fokuserar på djurskydd. Bedömningen av materialen är gjord utifrån tre kriterier; anpassning till målgruppen, objektivitet och vetenskaplig korrekthet. Detta för att kunna göra en jämförelse mellan materialen på ett bra sätt.

4.4.1. Djurskyddsbestämmelser och texter om dessa

Anpassning till målgruppen

Föreskrifter och allmänna råd, men i synnerhet djurskyddslagen och förordningen är skrivna med ett formellt och juridiskt språk. För att kunna bedöma hur dessa texter är anpassade till målgruppen gjordes en jämförelse med textexempel från nationella prov i svenska kurs 3. De olika texterna bedömdes med läsbarhetsindex, LIX för att få en fingervisning om hur svåra texterna är (LIX räknare, 2018). Delar ur djurskyddslagen har ett läsbarhetsindex mellan 40 och 46, vilket innebär att texterna är lättlästa till medelsvåra, som en normal tidningstext (Djurskyddslagen, 1998:534; LIX räknare, 2018). Delar från textexempel på nationella prov hade ett läsbarhetsindex runt 50, som innebär att texten är svår och är ett normalt värde för officiella texter (Exempel nationella prov i svenska kurs 3, 2018; LIX räknare, 2018). Det fanns delar i nationella provens texter som hade ett index på 73 som står för att texten är mycket svår. Med dessa fingervisningar som bakgrund borde inte texterna i djurskyddslagen vara för svåra för gymnasieelever att läsa och förstå. Enligt A-C. Blomqvist, Gymnasielärare svenska (personligt meddelande, 27 april 2018) har elever som läser naturbruksprogrammet ofta bra förståelse när det gäller ord som har med djur och djurhållning att göra och används en ordbok som förklarar de ord som inte används i dagligt tal finns goda förutsättningar för gymnasieelever att förstå djurskyddslagen. Med detta som bakgrund gör jag bedömningen att dessa material till stor del är anpassat till målgruppen.

Broschyerna om djurskyddsbestämmelser är skrivna i första hand för djurhållare. I broschyrerna är texterna förklarande vilket gör dem lättare att läsa och förstå än föreskrifterna, förordningen och lagen. Texter från broschyren Djurskyddsbestämmelser Nöt bedömdes med läsbarhetsindex, LIX och resultatet hamnade mellan 35 och 45 (Jordbruksinformation 2018–5; LIX räknare, 2018). Detta index innebär att texten är lätt- till medelsvår och kan jämföras med skönlitterär till normal tidningstext. Språket är i dessa broschyrer alltså inte särskilt svårlästa men fler bilder hade gjort broschyrerna ännu bättre anpassade till gymnasieelever.

Texterna som tar upp bland annat skötsel av de olika djurslagen på Jordbruksverkets hemsida är lättlästa och har en tydlig uppdelning. Det är korta stycken under de olika rubrikerna vilket gör att texterna inte blir för tunga eller svårlästa. I texten används en del fackuttryck som kan vara bra att kunna som djurhållare. Enligt läsbarhetsindex får Jordbruksverkets hemsida värdet 34, som innebär att texten är lättläst och kan jämföras med populärtidningar (LIX räknare, 2018). Kanske kan gymnasieelever behöva läsa något svårare texter än dessa för att utvecklas. På sidan om skötsel av hästar, finns en inspelad intervju med Jordbruksverket om vad man ska tänka på när man skaffar häst. Information via filmat material kan vara ett bra alternativ till text. Min bedömning är att texterna på Jordbruksverkets hemsida är lättlästa och anpassade på så vis att de är lätta för elever att förstå, men elever på naturbruksgymnasier bör kunna förstå även svårare texter.

Objektivitet

Under processen kring att skriva en ny föreskrift inrättas bland annat en styrgrupp med exempelvis chefer, jurister och sakkunniga eftersom det underlättar föreskriftsarbetet att ha ett samråd både inom och utom myndigheten (Myndigheternas föreskrifter, 1998). Samma källa beskriver att det i vissa fall också sätts in en expertgrupp med personer som är relevanta inom ämnet som föreskriften handlar om och som har särskilda sakkunskaper, detta för att få en bred förankring av de nya föreskrifterna och att de ska vara välgrundade. Att ta hjälp av personer med olika professioner och personer med expertkunskaper som är väl insatta inom det aktuella området anser jag bidrar till att föreskrifterna kan ses som objektiva. Senare under processen med att skriva föreskrifter skickas ett föreskriftsförslag ut på remiss till berörda som exempelvis branschorganisationer, djurskyddsorganisationer, länsstyrelser med flera som får möjlighet att kommentera det nya förslaget eftersom myndigheter och andra som berörs ska få yttra sig i frågan innan beslut tas (Myndigheternas föreskrifter, 1998). Efter att remissvaren kommit in till Jordbruksverket analyseras svaren.

Tack vare att dessa metoder används gör jag bedömningen att föreskrifterna som skrivs är objektiva. Personer och organisationer med olika intressen får göra sin röst hörd och tycka till om föreskriftsförslag och förhoppningsvis tar Jordbruksverket till sig dessa synpunkter. Broschyerna om djurskyddsbestämmelser baseras på föreskrifterna om respektive djurslag. Alla djurskyddsregler finns inte med i broschyrerna, utan det är bara de viktigaste reglerna och de vanligaste frågorna som finns med (Jordbruksinformation 2018–6; Jordbruksinformation 2018–5; Jordbruksinformation 2018–4; Jordbruksinformation 2014–2). Därför är min bedömning att broschyrerna ur det perspektivet inte är objektiva, däremot anser

jag att de delar som faktiskt finns med i broschyrerna är objektiva tack vare att jag bedömer föreskrifterna som objektiva.

På Jordbruksverkets hemsida för de olika djurslagen finns information under olika flikar. Under flikarna presenteras information om bland annat skötsel, foder och vatten, utevistelse och betesgång samt stallmiljö. Informationen som finns på dessa sidor behandlar punkterna som tas upp i checklistan vid en djurskyddskontroll. Jag anser att denna hemsidan är objektiv eftersom den tar upp de olika delarna som djurskyddshandläggaren tittar på vid en djurskyddskontroll.

På Jordbruksverket finns ett djurskyddsråd som stöd i djurskyddsarbetet. Rådet ska komma med rådgivning i olika frågor som rör djurskydd men också kunna hjälpa till att driva etik, forskning och utbildning inom djurskydd framåt (Jordbruksverkets Djurskyddsråd, 2015). I rådet finns representanter ifrån Djurens rätt, Djurskyddet Sverige, Lantbrukarnas riksförbund, Länsstyrelserna, Djurskyddsinspektörernas riksförening, djuretiker, etologer, Sveriges lantbruksuniversitet, Sveriges Veterinärförbund samt Jordbruksverket (Jordbruksverkets Djurskyddsråd, 2015). Tack vare att det sitter representanter från många olika organisationer och myndigheter som kan ha olika syn på frågor, bedömer jag att förslag eller material som rådet tar fram kan ses som objektivt.

Vetenskaplighet

Enligt Jordbruksverket (2018a) ska djurskyddsbestämmelser tillämpas på ett enhetligt sätt i hela Sverige. Det behöver också göras effektivt och rättssäkert. Det är Jordbruksverket som ansvarar för att utforma bestämmelser inom djurskydd och dessa ska grundas på lagar som gäller både i Sverige men också inom EU (Jordbruksverket 2018a).

I ett beslut fattat av Dahlborn (2018) beskrivs att Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap vid Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) ska ta ansvar för regeringsuppdraget att inrätta ett vetenskapligt råd för frågor gällande djurskydd. Detta innebär att rådet ska ha som huvudsaklig uppgift att stödja arbetet med djurskyddsföreskrifterna. Uppdraget innebär att SLU ska ge oberoende och vetenskapligt underlag till föreskrifter (Dahlborn, 2018). Att ett vetenskapligt råd ska finnas tillgängligt och delaktigt och ge underlag för nya djurskyddsföreskrifter är till stor fördel för att säkra att föreskrifterna vilar på vetenskaplig grund enligt min bedömning.

Ett exempel på en punkt där bedömning av vetenskaplighet kan göras är i broschyren Djurskyddsbestämmelser Nöt. Under rubriken Stallmiljö tas liggplatser upp i ett avsnitt. Där står att man ska se till att alla nötkreatur ska ha varsin liggplats så att alla djur kan ligga ner samtidigt (Jordbruksinformation 2018–5). Enligt Færevik *et al.* (2008) ligger kor ner synkroniserat i lägre utsträckning om de inte har tillräckligt med plats. Finns inte liggplatser till alla blir det konkurrens och lågrankade kor blir bortkärda. Kor som går på bete där det finns mycket utrymme, ligger ner synkroniserat i stor utsträckning (Stoye *et al.*, 2012; Tucker, 2009). Detta visar att kor som får välja själva vill ligga ner tillsammans. Att nötkreatur behöver få möjlighet att ligga ner samtidigt har vetenskapligt stöd.

Min bedömning av broschyrerna om djurskyddsbestämmelser för lantbrukets djur är att de är vetenskapligt grundade.

På hemsidan hittar man information om hur man ska ta hand om sina djur för att de ska må bra och kunna bete sig naturligt (Jordbruksverket, 2018b). Det finns information om det svenska djurskyddet och mycket av materialet på hemsidan baseras på föreskrifterna, men på hemsidan förklaras detta på ett enklare sätt, därför är min bedömning att även hemsidan är vetenskapligt grundad.

4.4.2. Egna uppgifter

Anpassning till målgruppen

Att lärare själva gör frågor och uppgifter till elever gör att anpassningen inte bara görs till målgruppen naturbrukselever, utan även kan anpassas för olika individer. Detta kan underlätta exempelvis för elever som behöver extra stöd i undervisningen. Språket och svårighetsgraden på uppgifterna kan anpassas till vad läraren anser rimligt för årskursen. Den här flexibiliteten gör att min bedömning av lärarnas egna uppgifter kan ses som anpassad till målgruppen.

Objektivitet

Att som lärare själv skriva frågor till eleverna är ett stort ansvar. Det kan vara svårt att vara objektiv och få med alla aspekter, eftersom lärare ofta är inriktade på specifika djurslag. Som tidigare nämnt upplever flera av informanterna att det är svårt att exempelvis skriva frågor om lantbruksdjur om de själva är utbildade inom smådjur. Detta medför att många elever som får göra uppgifter skrivna av lärare, inte får en objektiv undervisning utan riskerar att endast få kunskaper om vissa djurslag. Samtidigt är lärarna själva ändå medvetna om att uppgifterna de använder inte alltid är objektiva och då många efterfrågar färdigskrivna uppgifter upplever jag att medvetenheten och intresset för förändring hos lärarna finns.

Vetenskaplighet

Att bedöma vetenskapligheten på uppgifterna är svårt eftersom det inte finns uppgifter tillgängliga. Bedömning av metoden är möjlig. Lärare har olika kunskaper och det leder till att eleverna lär sig olika saker beroende på vilken skola de gått på. Enligt en av informanterna används sökmotorn Google för att hitta information att använda i undervisningen. Detta är ur ett vetenskapligt perspektiv mycket tveksamt då det inte finns någon kontroll på att materialet som hittas är vetenskapligt förankrat eller understött. Min bedömning av vetenskapligheten på lärarnas egna uppgifter är att den inte kan säkras.

4.5. Hur matchar material med behov?

I detta stycke presenteras bedömningen kring hur materialet som används i djurskyddsundervisningen idag matchar med informanternas upplevda behov.

Enligt min bedömning skulle elever på naturbruksgymnasier kunna läsa och förstå djurskyddslagen, djurskyddsförordningen samt föreskrifterna med stöd av exempelvis ordbok och lärare. Informanterna upplever att det finns ett behov av att få träna på att läsa juridiska texter och att förstå dem, vilket de får tillfälle att göra i djurskyddsundervisningen.

Det krävs engagemang från lärare då många tycker att lagtexterna är tunglästa och svåra för eleverna att tolka och ta till sig och då behöver stöd exempelvis i form av frågor att svara på eller uppgifter att göra. Enligt informanterna finns det behov av mer lättlästa och lättsmälta material som har mycket bilder, vilket inte finns idag. Enligt min bedömning är inte lagtexterna mer svårlästa än texterna i de Nationella proven i svenska, men trots det upplever många informanter att texterna är tunglästa och svåra. Kan det vara andra orsaker som påverkar inställningen till lagtexter som exempelvis bristande intresse och att ämnet lagstiftning inte lockar informanterna?

Jordbruksverkets broschyrer för de olika djurslagen är skrivna med förklarande text och har ett enklare språk som fungerar bra till gymnasieelever men för att möta behoven som finns hade det behövts bland annat fler bilder i dessa broschyrer.

Det finns önskemål på en handbok uppdelad för de olika djurslagen med föreskrifter, förtydligande kring texterna och hur de ska utläsas tillsammans med exempel och bilder. Jordbruksverkets hemsida har en tydlig uppdelning mellan olika djurslag och har korta, lättlästa stycken men informanterna saknar någon typ av handboksutformning. På hemsidan finns en del korta filmer, bland annat om skötsel av hästar. Informanterna saknar inlästa material och filmer som exempelvis beskriver olika aspekter inom djurskydd, och vad en djurskyddsinspektör gör. Detta särskilt till elever som behöver extra stöd.

Flera av informanterna gör egna uppgifter och frågor kopplade till lagen och föreskrifterna som eleverna jobbar med. En av informanterna kommenterar att eftersom det är lärare själva som väljer ut materialet och själva får skriva uppgifter blir resultatet mycket varierande. Detta på grund av att alla lärare har olika yrkeskunskap och erfarenheter av exempelvis specifika djurslag. Det finns då en risk att undervisningen riktas mot de specifika djurslag som läraren har kunskap om och kunskaperna hos eleverna kan då bli subjektiva och väldigt varierande beroende på vilken undervisande lärare man har.

Informanter kommenterar också att de får sortera mycket i föreskriftsmaterialet för att underlätta för eleverna. Jordbruksverkets hemsida är endast enligt en informant svår att hitta i och det är lätt att missa information då man behöver klicka sig fram till olika sidor. Enligt min bedömning är föreskrifterna objektiva material men eftersom lärarna själva väljer ut och sorterar i materialen är det svårt att bibehålla objektiviteten och för lärarna att få med alla delar. Många av informanterna efterfrågar uppgifter och instuderingsfrågor för att underlätta, en informant upplever att det går åt mycket tid och arbete att själva komma på och skriva uppgifter till eleverna. Min bedömning är att om frågor och uppgifter i djurskyddsundervisningen skulle kunna samordnas och skrivas med olika infallsvinklar kan detta bli en väl fungerande, objektiv metod i undervisningen.

Enligt min bedömning vilar föreskrifterna på vetenskapliga grunder och de uppdateras emellanåt. Informanterna upplever att det är positivt att materialet är digitalt, eftersom det då är lättare att hålla sig uppdaterad med det senaste materialet. Att ha en fysisk bok med

föreskrifter i undervisningen blir snabbt inaktuell och oanvändbar. Informanterna kommenterar också att det är en viktig del i undervisningen att hitta lagen, förordningen och föreskrifterna på Jordbruksverkets hemsida eftersom det hjälper eleverna att i framtiden hitta de aktuella bestämmelserna.

5. Diskussion

5.1. Vad säger skolverket?

Ett av de grundläggande värdena i skolväsendet är att utbildningen ska förmedla de grundläggande demokratiska värderingar som vårt samhälle vilar på (Skolverket, 2018a). I examensmålen för naturbruksprogrammet står att *”Stora delar av yrkesområdet regleras i lagar och andra författningar. Utbildningen ska därför ge eleverna kunskaper om dessa bestämmelser.”* (Examensmål för Naturbruksprogrammet, 2018). Kunskaper om lagar, författningar och bestämmelser ska alltså tas upp i alla kurser som ges på naturbruksprogrammet. I ämnesplanen för ämnet Djur ska eleverna få förutsättningar från undervisningen att utveckla sina kunskaper kring lagar och andra bestämmelser som rör djurhållning (Skolverket, 2018b). Kurser som ingår i ämnet Djur är Djur i zoohandel, Djur – specialisering, Djuren i naturbruket, Djurhållning, Sällskapsdjur 1 samt Sällskapsdjur 2 och i dessa kurser ska undervisningen behandla djurskyddslagstiftning som rör de djur som kurserna inriktar sig på (Skolverket, 2018b). Kunskaperna ska också rikta sig individuellt efter vilken utgång eleven väljer, exempelvis yrkesutgång Djur eller yrkesutgång Lantbruk. Informanterna påpekar att det är svårt som lärare att veta hur mycket material som ska tas med i undervisningen eftersom alla tolkar kursplanerna olika. Att naturbruksprogrammets kursplaner inom djurskydd är otydliga och att lärare inte har bra riktlinjer att hålla sig till kan enligt en informant leda till att eleverna får väldigt olika kunskaper beroende på vilken skola de gått på.

Det kan tyckas märkligt att riktlinjerna och kursplanerna inte är tydligare och mer detaljrika för djurskyddsutbildning eftersom dessa brister är kända. World Animal Protection (2018) uppmärksammar att det saknas lagstiftning kring djurskyddsutbildning. Det kan vara svårt att uppnå UNDP:s globala mål 4, som ska säkerställa en utbildning av god kvalitet om det inte finns utbildningsmaterial för lärare att använda inom alla områden samt att kursplanerna inte ger klara direktiv (Globala målen, 2015).

5.2. Djurskyddsundervisning i andra länder

Brittiska lärare nämner i en studie av Farm Animal Welfare Committee (FAWC) (2011) att det skulle underlätta undervisningen om djurskydd fanns omnämnt i kursplanerna. Detta indikerar att situationen med bristande riktlinjer i kursplaner för djurskydd inte bara finns i Sverige. Utbildningsmaterialet som de brittiska lärarna använder i undervisningen om djurskydd har enligt FAWC (2011) studie knappt kontrollerats alls när det gäller kvalitet och det är svårt att hitta bra och objektiva material. Det är enligt studien ofta olika organisationer

som tillhandahåller med material men de har ofta ett tydligt syfte med sina skrifter som inte kan anses objektiva (FAWC, 2011).

Enligt en rapport från IRTA (2016) är Österrike det enda land i Europa där djurskydd finns med i gymnasieskolornas läroplaner. I rapporten beskrivs att man som lärare kan gå kurser från "Tierschutz macht Schule" och där få kunskaper inom områden som djurskydd, utbildning, lagstiftning, etik och biologi. "Tierschutz macht Schule" är en organisation som består av experter inom djurskyddsområdet och håller kurser för lärare men även skriver utbildningsmaterial och broschyrer för lärarna att använda sig av i utbildningen (Tierschutz macht Schule, 2018). Tack vare dessa experter och samarbete från The University of Natural Resources and Life Sciences i Wien kan vetenskapligheten på kurserna och utbildningsmaterialen säkras då de baseras på forskning. Österrikes motsvarighet till Utbildningsdepartementet stöder organisationen genom att de kvalitetssäkrar material (Tierschutz macht Schule, 2018). I rapporten från IRTA (2016) nämns att detta har blivit populärt och att detta system även skulle kunna fungera i andra EU-länder. Min bedömning är att detta skulle fungera bra i Sverige också då intresset för djurskydd i samhället ökar och att redan som barn få med sig kunskaper om djurvälstånd och djurskydd skulle vara positivt. Att naturbruksprogrammen skulle ha samarbete med universitet och experter inom olika områden anser jag är något Sverige borde ta efter redan nu för att kvalitetssäkra djurskyddsutbildningen.

Michigan state University undervisar sina studenter i djurskydd genom att studenterna varje år får delta i en tävling (Shivley *et al.*, 2016). Författarna beskriver att tävlingen innebär att studenterna får bedöma vilket djur som har bäst välfärd genom att titta på parametrar som exempelvis beteende, hantering och hälsa. Genom denna metod får studenterna lära sig om djurskyddsbestämmelser, läsa vetenskaplig litteratur inom ämnena djurskydd och djurvälstånd och de får också kunskaper om olika djurslag och deras behov (Shivley *et al.*, 2016). Denna modell av undervisning kan enligt min bedömning fungera bra i Sverige. Det är en annorlunda undervisning mot idag och det blir tydligt att kunskaperna kan användas i ett större sammanhang. Detta tror jag kan göra elever mer motiverade att lära sig.

5.3. Diskussion kring litteraturen

Metoden som användes i Shivley *et al.* (2016) studie om tävlingar i djurskyddsundervisningen verkar enligt resultaten ha fungerat bra enligt författarna, men denna studie liksom många andra inom djurskyddsutbildning och material är gjorda på universitet och för universitetsstudenter. Detta kan göra det svårt att jämföra resultaten med min studie då den fokuserar på elever på gymnasienivå. Generellt har det varit svårt att hitta vetenskaplig litteratur som behandlar utbildningsmaterial inom djurskydd på gymnasienivå, därför har rapporter och andra skrifter från myndigheter och organisationer använts. Det finns studier gjorda på djurskyddsutbildning för grundskola och för universitetsstudenter men det är ett glapp i forskningen för ungdomar i 16–19 års åldern. Detta har gjort det svårt att applicera resultaten från dessa studier i detta arbete. Det kan också diskuteras varför det inte finns mer forskning kring djurskyddsutbildning på gymnasienivå då den är, enligt min

mening, minst lika viktigt som djurskyddsutbildningen på universitetsnivå. Bland annat eftersom inte alla elever på naturbruksgymnasier senare läser vidare på universitet. I bedömningen av vetenskapligheten kring djurskyddsbestämmelser och texterna kring dessa, granskades punkten om liggplatser för nötkreatur. Styrkor med litteraturen som hittats kring denna punkt är att trots att de studierna gjorts på olika sätt, med kalvar av mjölkras eller med ungnöt, har författarna kommit fram till att om korna har mer utrymme så ligger de ner tillsammans i större utsträckning. Detta gör resultaten mer pålitliga.

5.4. Metoddiskussion

Valet att ta kontakt med naturbruksgymnasier via mail och telefon gjordes för att det var ett effektivt sätt att samla information på. Frågorna skickades till 41 naturbrukslärare och skolor, två av skolorna svarade att de inte längre hade någon djurutbildning och därför inte undervisade i djurskydd. Fem informanter intervjuades via telefon och elva svar kom in via mail. För att få så många svar som möjligt, försökte jag i möjligaste mån hitta mailadresser som gick direkt till undervisande lärare. Mailadresser som gick till kommunens eller företagets reception användes endast i enstaka fall. Min bedömning är att det är lättare att få svar då man skickar mail direkt till den man tror är rätt person.

Att endast 16 informanter svarade på mina frågor kan påverka resultatet negativt då de svarande var så få. När 12 informanter svarat kontaktades ytterligare några informanter och svaren de gav stämde överens med vad tidigare informanter upplevt. Detta stärker mina resultat trots att endast 16 informanter svarat och tack vare att informanterna hade så liknande uppfattning kring djurskyddsundervisningen och utbildningsmaterialet anser jag ändå att resultaten har en viss betydelse.

Bedömningen av materialet som naturbruksgymnasierna använder blev lite svår att göra på grund av att de flesta material som används är eller baseras på djurskyddslagen, förordningen och föreskrifterna. Det gjorde att bedömningen av vetenskaplighet blev ganska lika på alla olika material, det varierade inte så mycket.

5.5. Tillämpning

Om vi lär våra unga om djurskydd och djurvälstånd, kan vi på sikt förändra synen och normerna för vad vi tycker att djurskyddet ska ligga på för nivå (Jamieson *et al.*, 2012). Författarna menar att ungdomarna kan, med de kunskaper de fått om djurskydd, senare göra medvetna val som konsumenter av animaliska produkter. Konsumenter kan ha en stor möjlighet att påverka animalieproduktion och djurskydd genom att välja produkter som kommer från hållbara produktioner. Det är enligt min åsikt viktigt att vi tänker på hur vi konsumerar hållbart och genom att ge barn och ungdomar kunskap om detta ämne kan det bidra till en hållbar konsumtion och produktion som är ett av UNDP:s globala mål (Globala målen, 2015). Ungdomar är också viktiga eftersom det är de som i framtiden kommer att ta beslut och leda utvecklingen av djurskydd och djurvälstånd och då krävs goda kunskaper inom området (Jamieson *et al.*, 2012).

Därför är utbildningsmaterial inom djurskydd en viktig pusselbit för att våra ungdomar ska få

den kunskap som krävs i ämnet. Detta arbete kan ge en bild av hur lärare idag upplever tillgången och tillgängligheten på material och vad som behövs för att djurskyddsundervisningen ska bli bättre. Med hjälp av detta arbete skulle vidare studier kring att exempelvis utforma olika typer av utbildningsmaterial och ta fram mer detaljerade kursplaner kring djurskydd göras.

I studien av Jamieson *et al.* (2012) fick barnen en utbildningsdag på en gård och de fick lära sig om fjäderfäns biologi och välfärd. Barnens kunskaper om djuren och djurens välfärd hade redan efter tre månader efter utbildningstillfället minskat (Jamieson *et al.*, 2012). Detta visar på vikten av att djurskyddsundervisningen borde ske löpande. Att djurskyddsundervisningen tas upp i flera kurser nämndes av en informant i studien. *”Olika uppgifter/inläsningsmaterial som bygger på varandra vore bra då djurskydd ska tas upp om och om igen i flera olika kurser”* (informant 10).

5.6. Framtida forskning

Nya frågeställningar bör ställas kring hur ett utbildningsmaterial skulle utformas, vid ett fortsatt arbete i ämnet skulle det kunna vara aktuellt att skriva ett utbildningsmaterial anpassat till naturbrukselever. Även studier kring vad nya kursplaner kring djurskydd skulle innehålla för att underlätta för lärare i undervisningen behövs.

Ett nytt utbildningsmaterial skulle med fördel vara ett webbaserat material som är enklare att uppdatera allt eftersom bestämmelser förnyas. Förslag på innehåll i ett utbildningsmaterial skulle vara paragrafer ifrån Djurskyddslagen, förordningen och föreskrifterna, tillsammans med exempel och kommentarer till varje paragraf. Förklarande bilder och kapitel uppdelade efter djurslag.

Som inspiration vid arbete med ett nytt utbildningsmaterial skulle Djurskyddshandbok kunna användas, då handbokens upplägg motsvarar många av informanternas önskemål.

Djurskyddshandboken gavs ut av Jordbruksverket 1995 och var en handbok till Jordbruksverkets föreskrifter (SJVFS 1993:129) om djurhållning inom lantbruket m.m. samt de i anslutning till dessa och till djurskyddslagen (1988:534) utfärdade allmänna råden (1994:2) och hade titeln Djurskyddshandbok (Jeppsson, 1995). Handboken var till för att underlätta för de som skulle följa djurskyddsbestämmelserna eller de som skulle kontrollera att aktuella djurskyddsbestämmelserna följdes (Jeppsson, 1995).

Handboken är uppdelad i två kapitel, gemensamma bestämmelser för de olika djurslagen och särskilda bestämmelser. Båda kapitlen är indelade i avsnitt som exempelvis tillsyn och skötsel, utrymme och inredning, och stallklimat. Avsnitten tar upp vilka lagar, förordningar och föreskrifter som finns inom området. I boken finns även allmänna råd, kommentarer kring bestämmelserna och förklarande färgbilder, vilket gör boken lättläst och väl anpassad till gymnasieelever. Det finns en ordlista som förklarar uttryck som används i boken där exempelvis uttrycket ”termisk komfort” och ”omgångsuppfödning” förklaras.

5.7. Slutsats

Studiens syfte var att kartlägga utbildningsmaterialet som används inom djurskydd på gymnasienivå. Enligt resultaten av svaren från undervisande lärare på naturbruksgymnasier används inga särskilda läroböcker för djurskydd idag. Istället är det djurskyddslagen, förordningen och föreskrifterna som utgör utbildningsmaterialet tillsammans med informationen på Jordbruksverkets hemsida, broschyrer med djurskyddsbestämmelser för olika djurslag och lärarnas egna uppgifter.

Dessa material vilar enligt min bedömning till stor del på vetenskapliga grunder, de kan också ses som objektiva men inte särskilt anpassade för att fungera som utbildningsmaterial för gymnasieelever. I naturbruksprogrammets kursplaner är djurskydd otydligt nämnt och leder till att lärare tolkar riktlinjerna olika. Många av informanterna hade önskemål om att ett lättläst material skulle finnas tillgängligt. Ett förslag på hur situationen skulle bli bättre är att genom mer detaljerade kursplaner få tydligare riktlinjer för lärare vad som ska ingå i utbildningen kring djurskydd. Därefter kan det vara aktuellt att arbeta fram ett utbildningsmaterial som är anpassat till gymnasieelever och som tar upp djurskyddslagen med förordningen och föreskrifterna. I materialen skulle även med fördel förklarande texter och mycket bilder finnas med samt uppgifter relaterade till texterna som eleverna kan arbeta med.

6. Populärvetenskaplig sammanfattning

Samhällsintresset för djurskydd växer i Sverige och allt fler tycker att det är viktigt att produktionsdjuren har ett gott djurskydd. Konsumenter av animaliska produkter vill göra medvetna val, men idag är kunskaperna bristande för att ur djurskyddssynpunkt göra sådana val. Det är istället andra orsaker som kultur, känslor och social status som ligger bakom vilka val man gör i affären. EU tycker att det är viktigt att man redan i skolan börja ta upp djurskydd för att öka medvetenheten och respekten för djur. Med ett ökande intresse för djurskydd kommer också en efterfrågan på välfungerande utbildningsmaterial för lärare att använda sig av i undervisningen på naturbruksgymnasier. Idag finns inga tydliga riktlinjer i Skolverkets kursplaner för vad som ska finnas med i naturbruksprogrammets utbildning kring djurskydd. Det nämns att undervisningen ska behandla djurskyddslagstiftning inom de aktuella djurslagen men inte mer detaljerat än så och då är det vanligt att lärare på eget initiativ tar upp djurskydd.

Den här studien syftar till att ta reda på vilka material lärare använder sig av i djurskyddsutbildningen och hur de fungerar. Enligt resultaten används till största del Jordbruksverkets hemsida, Jordbruksverkets broschyrer, Djurskyddslagen, förordningen och föreskrifterna samt uppgifter lärarna själva skriver. Resultaten visade att dessa material fungerade till viss del men de var inte utformade i utbildningssyfte utan mer som information till allmänheten. Utifrån resultaten kom många förslag på förbättringar. Flera av informanterna föreslog att det skulle skrivas en handbok med mycket bilder och som var uppdelad på de olika djurslagen. Det efterfrågades också färdiga uppgifter för elever samt

mer lättlästa material.

Enligt bedömningen är materialen som används idag till viss del språkligt anpassat till elever på naturbruksprogrammet och de kan ses som objektiva. Då lärare har olika kunskaper om djurslagen är bedömningen att uppgifterna lärarna själva skriver inte kan ses som objektiva, eftersom risken finns att elever får lära sig mycket om ett specifikt djurslag samtidigt som andra djurslag inte nämns alls i uppgifterna. Detta kan leda till att elever får olika kunskaper beroende på vilken skola de går på. Materialen som används är enligt bedömningen vetenskapligt grundade och tack vare att de är digitala är det enkelt för elever att hitta aktuell information. Vid vidare studier i ämnet hade arbete med att skriva ett utbildningsmaterial anpassat till gymnasieelever varit aktuellt. Även studier kring vad nya kursplaner kring djurskydd skulle innehålla för att underlätta för lärare i undervisningen.

7. Tack

Jag vill tacka alla naturbrukslärare som tagit sig tid att svara på mina frågor, utan er hade det inte blivit någon studie. Tack till min handledare, Linda Keeling och biträdande handledare Anna Rosén för ert engagemang och stöd under arbetet. Tack till min kritiska vän Isabella Hägg för stöd, hjälp och motivation. Jag vill också tacka familj och vänner för att ni ställt upp med både det ena och det andra under den här perioden.

8. Referenser

Arbetsmiljöverket. 2017.

<https://www.av.se/globalassets/filer/publikationer/broschyror/arbets-sakert-med-djur-broschyr-adi629.pdf>, använd 2018-05-18.

Dahlborn, K. 2018. Beslut gällande Instruktion för SLU:s vetenskapliga råd för djurskydd. Sveriges lantbruksuniversitet, Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap. SLU ID 2018.1.1.1-1112.

Djurskyddsförordning 1988:539.

Djurskyddslagen (1988:534).

Ewing, K. 2011. Husdjur Grisar. Stockholm, Natur och Kultur Läromedel.

Exempel Nationella prov i svenska, kurs 3. 2018.

http://www.natprov.nordiska.uu.se/digitalAssets/529/c_529434-1_3-k_kp3-exempel-delprov-a-textunderlag-uppgift-.pdf, använd 2018-05-02.

Europaparlamentet. 2015. Europaparlamentets resolution om en ny strategi för djurs välbefinnande för 2016–2020. (2015/2957 (RSP)).

Europeiska kommissionen. 2012. Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet och europeiska ekonomiska och sociala kommittén om EU:s strategi för djurskydd och djurs välbefinnande 2012-2015.

Europeiska Kommissionen. 2016. Attitudes of Europeans towards animal welfare. Special Eurobarometer 442 - November - December 2015. Rapport Bryssel.

Examensmål för Naturbruksprogrammet. 2018. https://www.skolverket.se/laroplaner-amnen-och-kurser/gymnasieutbildning/gymnasieskola/sok-amnen-kurser-och-program/program.htm?lang=sv&programCode=nb001#anchor_1, använd 2018-05-21.

Farm Animal Welfare Committee (FAWC). 2011. Education, communication and knowledge application in relation to farm animal welfare. Department for Environment, Food & Rural Affairs. 1-37.

Færevik, G., Tjentland, K., Løvik, S., Andersen, I. & Bøe, K. 2008. Resting pattern and social behaviour of dairy calves housed in pens with different sized lying areas. Applied Animal Behaviour Science. 114, 54–64.

Food Chain Evaluation Consortium (FCEC). 2009-01-26. Feasibility study on animal welfare labelling and establishing a Community Reference Centre for Animal Protection and Welfare. Part 1: Animal Welfare Labelling s. 39–40.

Globala målen, 2015. <http://www.globalamalen.se/om-globala-malen/>, använd 2018-05-08.

Hessle, A., Jamieson, A., Salevid, P. & Stenberg, H. 2010. Husdjur Nötkött. Stockholm, Natur och Kultur Läromedel.

Hulsen, J. 2015. Kosignaler Handbok. Zutphen, Roodbont Publisher B.V.

Institute for Food and Agriculture Research and Technology (IRTA). 2016. Study on education and information activities on animal welfare. EDUCAWEL-SANCO/2013/G3/S12.649393.

Jamieson, J., Reiss, M., Allen, D., Asher, L., Wathes, C. & Abeyesinghe, S. 2012. Measuring the success of a farm animal welfare education event. *Animal Welfare*. 21, 65–75.

Jeppsson, S. 1995. Djurskyddshandbok. Jordbruksverket. ISBN 9188264-14-9.

Jordbruksinformation 2018–6. Djurskyddsbestämmelser Får och Get. Jordbruksverket.

Jordbruksinformation 2018–5. Djurskyddsbestämmelser Nöt. Jordbruksverket.

Jordbruksinformation 2018–4. Djurskyddsbestämmelser Gris. Jordbruksverket.

Jordbruksinformation 2014–2. Djurskyddsbestämmelser Häst. Jordbruksverket.

Jordbruksverket. 2018a. Många myndigheter i samarbete.

<http://www.jordbruksverket.se/amnesomraden/djur/djurskydd/mangamyndigheterisamarbete.4.7cc87f191379870d43180001712.html>, använd, 2018-04-19.

Jordbruksverket. 2018b. Djur.

<http://www.jordbruksverket.se/amnesomraden/djur.4.5abb9acc11c89b20e9e8000333.html>, använd 2018-04-24.

Jordbruksverket. 2018c. Föreskrifter och allmänna råd djurskydd.

<http://www.jordbruksverket.se/amnesomraden/djur/djurhalsopersonal/veterinaraforfattningshandboken/ldjurskydd.4.6beab0f111fb74e78a78000821.html>, använd 2018-05-17.

Jordbruksverkets Djurskyddsråd. 2015.

<http://www.jordbruksverket.se/amnesomraden/djur/djurskydd/jordbruksverketsdjurskyddsrad.4.449e88113dc95b78dc8000930.html>, använd 2018-04-19.

LantbruksNet. 2018.

<http://www.lantbruksnet.se/lantbruksnet/kategori/utrustning.php?aid=470>, använd 2018-05-15.

Lemberg, N. 1929. Om djurskydd och skolans förhållande därtill. Föredrag Djurvännernas årsmöte. Åbo.

LIX räknare. 2018. <https://www.lix.se/index.php>, använd 2018-05-02.

Lundman, B. & Hällgren Granheim, U. 2008. Kvalitativ innehållsanalys. I: Tillämpad kvalitativ forskning inom hälso- och sjukvård (Red. M. Granskär & B. Höglund-Nielsen). Lund, Studentlitteratur.

Lärn-Nilsson. 2006. Naturbrukets husdjur del 2. Stockholm, Natur och Kultur.

Lärn-Nilsson, J., Jansson, D. & Strandberg, L. 2005. Naturbrukets husdjur del 1. Stockholm, Natur och Kultur Läromedel.

Myndigheternas föreskrifter. 1998. Handbok i författningsskrivning. Ds 1998:43.

Naturbruksskolornas Förening. 2018. <http://www.naturbruk.se>, använd 2018-05-15.

Nilsson, M. 2017. Mjölkkor. Vinninga, BMM Förlag.

Shivley, C., Garry, F. & Grandin, T. 2016. 1749 Teaching animal welfare via competitive judging contests. Journal of Animal Science. 94, 852.

Skolverket. 2018a. https://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2Fblob%2Fpdf2705.pdf%3Fk%3D2705, använd 2018-05-2.

Skolverket. 2018b. <https://www.skolverket.se/laroplaner-amnen-och-kurser/gymnasieutbildning/gymnasieskola/programstruktur-och-examensmal/naturbruksprogrammet/subject.htm?subjectCode=DJU&lang=sv&tos=gy>, använd 2018-05-02.

Stoye, S., Porter, M. & Stamp Dawkins, M. 2012. Synchronized lying in cattle in relation to time of day. Livestock Science. 149, 70–73.

Svenska Pig. 2016. <http://www.svenskapig.se/svensk-forsaljning-av-ekomat-okar-mest/>, använd 2018-04-10.

Tierschutz macht Schule. 2018. <https://www.tierschutzmachtschule.at/english>, använd 2018-05-08.

Tucker, C.B. 2009. Behaviour of Cattle. I: The ethology of domestic animals 2nd edition (Red. P. Jensen). Oxfordshire, CABI.

World Animal Protection. 2018. Animal Protection Index Sweden. <https://api.worldanimalprotection.org/country/sweden>, använd 2018-04-24.

9. Bilaga

Brev till Naturbruksgymnasier i Sverige

Hej!

Mitt namn är Hanna Abrahamsson och jag läser sista terminen på etologi och djurskyddsprogrammet på SLU. Jag ska precis starta igång mitt examensarbete och det ska handla om vilka utbildningsmaterial inom djurskydd som används på naturbruksprogrammet idag. Jag skulle vara väldigt tacksam om Ni skulle vilja svara på några frågor för att hjälpa mig att kartlägga vilka material som används och hur de fungerar. Det går bra att skicka svaren på mail, haab0002@stud.slu.se eller att ringa, 073 8047681. Om du känner att du inte är rätt person att svara på dessa frågor är jag tacksam om du vill vidarebefordra till en kollega.

-Vad använder Ni för material eller läromedel i djurskyddsundervisningen idag?

-Hur fungerar det?

-Vad skulle Ni önska att ett material skulle innehålla? Saknar Ni något?

- Finns det något annat Ni vill ta upp som Ni anser skulle vara relevant för mitt arbete?

Tack på förhand!

Med vänliga hälsningar Hanna Abrahamsson

Vid **Institutionen för husdjurens miljö och hälsa** finns tre publikationsserier:

- **Avhandlingar:** Här publiceras masters- och licentiatavhandlingar
- **Rapporter:** Här publiceras olika typer av vetenskapliga rapporter från institutionen.
- **Studentarbeten:** Här publiceras olika typer av studentarbeten, bl.a. examensarbeten, vanligtvis omfattande 7,5-30 hp. Studentarbeten ingår som en obligatorisk del i olika program och syftar till att under handledning ge den studerande träning i att självständigt och på ett vetenskapligt sätt lösa en uppgift. Arbetenas innehåll, resultat och slutsatser bör således bedömas mot denna bakgrund.

Vill du veta mer om institutionens publikationer kan du hitta det här:
www.slu.se/husdjurmiljohalsa

DISTRIBUTION:

Sveriges lantbruksuniversitet
Fakulteten för veterinärmedicin och
husdjursvetenskap
Institutionen för husdjurens miljö och hälsa

Box 234
532 23 Skara
Tel 0511-67 000
E-post: hmh@slu.se
www.slu.se/husdjurmiljohalsa

Swedish University of Agricultural Sciences
Faculty of Veterinary Medicine and Animal
Science
Department of Animal Environment and
Health

P.O.B. 234
SE-532 23 Skara, Sweden
Phone: +46 (0)511-67 000
E-mail: hmh@slu.se
www.slu.se/animalenvironmenthealth
